

**NLE-REN BERRIKUSPEN-
DOKUMENTUARI BURUZKO
PARTE-HARTZEAREN
ITZULERA-TXOSTENA**

2022KO AZAROAN ETA ABENDUAN EGINDAKO PROZESUA

ALDERDI OROKORRAK

Ekarpenen laburpena:

- 2030erako helburuak planteatu behar dira. Horrela, Klima Aldaketaren adierazleekin loturak ezar daitezke. NLEren dokumentuak 2030eko erreferentziak izan beharko litzuzke.
- Garrantzitsua da NLEk maila garrantzitsua izatea, S4 bezala. NLEn dena S4rekin lerrotatuta egon beharko litzateke. Dokumentuan aipatu beharko litzateke, Klima Aldaketari buruzko Legea aipatu beharko litzatekeen bezala.
- Garrantzitsua da hizkuntza askoz atseginagoa, hurbilagoa eta ulergarriagoa izatea. Hizkuntza tekniko erabil daiteke, baina ulergarriagoa eta hurbilagoa izan behar da.
- Dokumentua ez da argia, eta zalantza asko sortzen ditu planteatzen denari eta lortu nahi denari buruz.
- Dokumentuak ez du euskara aipatzen lurraldearen elementu garrantzitsu gisa.

IRUZKINAK:

Dokumentuak 2030erako eta 2050erako helburuak dituzten jarraipen-adierazleak jasotzen ditu. Adierazle horiek, plangintza sektorial eta xehatuarekiko artikulazioa errazteko, zentzuaren arabera ezartzen dira (handitu/murritzitu/mantendu), hari dagokion moduan.

S4rekin bat etortzeko, 7_5 zehaztapenean lurzoruari eta jarduera ekonomikoen dinamizazioari buruzko edukiak zabaldu dira, eta Nafarroa osoan dauden lurzoru produktiboaren ahalmenei buruzko azterketa bat egin da.

NLEk testu juridiko eta tekniko bihurtzeko duen asmoa kontuan hartuta, ikuspegi hori barneratzen duen hizkuntza erabiltzen saiatu gara, eta, nolahi ere, erabilerraza izaten saiatu gara.

Euskarari dagokionez, euskara kultura-ondare immaterialtzat hartzea eta normalizazioa eta eleaniztasuna indartzea 1_4 zehaztapenaren 6. atalean jorratzen da berariaz, plangintzarako izaera loteslea duela.

IZAERA ARAUEMAILEA ETA LOTESLEA.

Ekarpenen laburpena:

- Oraindik ere zalantza asko daude NLEren izaera loteslearekin, ez baitakigu zer alderditan izan dezakeen izaera hori. Ez dago argi, nahiz eta alderdi hori eskatu egiten den.
- Funtsezkoa da, zehaztapen lotesleak izateaz gain, NLE orientagarria izatea. Eta alderdi hori landu eta zabaldu egin behar da. Oso garrantzitsua da.

IRUZKINAK:

Indarrean dagoen Lurralde Antolamenduari eta Hirigintzari buruzko Foru Legearen testu bateginak (LAHFLTb) NLEri izaera estrategikoa ematen dio, eta horrek ez dakar berekin zehaztapen loteslerik, hirigintza plangintzarenak bezalakorik. Hala ere, NLEren proposamenari dokumentu itxura eman zaionez, formatu horrek aukera emango luke, erabakia hartuz gero, izaera loteslea ezartzeko; prozesu hori ezberdina izango litzateke, gai bakoitzaren arabera.

Dokumentua hiru lotura-mailako zehaztapenekin egin da, 0_2 zehaztapenean adierazten den bezala:

- **Lurraldearen gaineko zehaztapen lotesleak (LL), zuzenean aplikatzen direnak**
- **Plangintzarako zehaztapen lotesleak (PL), tokiko hirigintza-plangintzaren bidez aplikatzen direnak**
- **Zehaztapen orientagarriak (O), lotesleak ez direnak, baina Nafarroako Gobernuak lurralde-jarduketarako egokitzat jotzen dituen jarraibideen berri ematen dutenak**

Zehaztapenen mailaketa hori eta haien izaera loteslea baldintza baten mende daude, Nafarroako Gobernuak erabaki baitezake LAHFLTbren aldaketa sustatzea, Estrategiari izaera loteslea emango diona.

LURRALDE-EREDUA ETA - ARTIKULAZIOA

Ekarpenen laburpena:

- Argitasuna eskatzen da Eskualdeko Planen xede izan daitezkeen eremuen hautaketan.
- Eskualdeen eredia planteatzea logikoa bada ere, funtsezkoa da zerbait errealaren alde egitea, ez soilik teorikoaren alde. Ereduak urte asko darama geldirik eta ez du horizonte argirik, eta NLE ezin da haren mende egon, nahiz eta legezkoa izan.
- Lurraldeko Konpentsazio Funtsaren garrantzia azpimarratu da, baina egituratzeko moduari buruzko informazioa falta da.
- Ereduak zalantzak sortzen jarraitzen du: ez da eredu argi batekin iristen ari lurraldeetara. NLEri argitasuna falta zaio, edo orain arte planteatzen zen eredia ez bezalakoa proposatzea, gutxienez.
- Diskurtsoaz harago, eskualdeko buruen funtzioa nola indartuko den jakiteko informazioa eskatzen da. Ezinezkoa da zeregin hori betetzea, baliabiderik ez badago.

IRUZKINAK:

Eskualde-plangintzako eremuen proposamena da Nafarroako Toki Administrazioaren Erreformatarako otsailaren 4ko 4/2019 Foru Legean ezarritako zatiketa onartzea. Eredu hori ez da mugiezintzat jotzen, eta eskualdeak eratzeko prozesuaren bidez aldaketak egin daitezke.

Lurraldeko Konpentsazio Funtsaren artikulazio xehatua, bere espezifikotasuna dela-eta, legeria espezifikotan garatu beharreko gaia da.

Hausnarketa horretan bertan, eskualde-buruak indartzeko baliabideen zuzkidura sartuko da.

Dokumentuaren bertsio berrikusiak argitasun handiagoa eman nahi du; helburua ez da egungo eredia ez bezalako planteatzea, baizik eta eredu hori berrikustea eta inguruabarren bilakaerara egokitzea.

EGOERA

SOZIOEKONOMIKOA ETA

DESPOPULAZIOA

Ekarpenen laburpena:

- Adierazle sozioekonomikoak kalkulatu eta gero sortutako egoeraren ondorioz, eremu askotan herritarrak ez dira ordezkaturik sentitzen, eta, haien ustez, Estrategia kanpoko eta urruneko zerbait da. Nahasmena sor dezake ez bada ondo azaltzen, batez ere egoera batean edo bestean egoteak dituen ondorioak azaltzen ez badira (Erriberagoiena, adibidez). Zenbait eremu ez dira ordezkaturik sentitzen irudi horretan.
- Adierazleek ez dute egoera kualitatiboa kontuan hartzen, eta hori akats izugarria da; izan ere, ez dira gauza bera gazte gutxi dauden eremu bateko langabezia-tasa eta biztanle asko dituen eremu batekoa, adibidez. Adierazleekin batera, egoeraren azterketa gehitu behar da.
- Burokrazia eta administrazioaren moteltasuna oztopoa dira landaguneeen garapen ekonomikorako, bai eta inguruneetan ekintzazailtza-proiektuak agertzeko. NLEk kontuan hartu beharko luke hori, garapenerako funtsezkoa baita.

- Zerbait egin behar da despopulazio-arriskuan edo despopulazioan dauden eremuek ere garapen ekonomikorako aukerak izan ditzaten.
- Garrantzitsua da landa-eremuari balioa ematea: ez landa-eremua urbanizatu nahi izatea, baizik eta landa-balioak eta bizimodua errespetatzea, eta badirudi hori ez dagoela NLEn.
- Aberastasunak lurrarekin eta baliabide naturalekin duen loturaren falta sumatzen da. Aberastasuna ekonomiarekin, industriarekin eta abarrekin lotzen da beti.

IRUZKINAK:

Eskualdeko/azpieskualdeko eremuen kategorizazio sozioekonomikoa proposamen bat da, egileek lurraldearen diagnostikoan duten esperientzian oinarritua; eremu horien egungo egoerari buruzko adierazle objektiboen bidezko pertzepzio bat ez ezik, uneko dinamikekin jarraitzeko duten eboluzio-potentzialaren pertzepzio bat ere bada. Ez da etorkizun saihestezin baten proiektzio gisa ulertu behar, baizik eta bilakaera horren nahi gabeko ondorioak arintzeko proposamenak egitea ahalbidetzen duen analisi gisa.

Administrazio Publikoaren eraginkortasunak eragina du lurralde-dinamiketan, baina NLEren ekintza-eremua gainditzen du.

Lurralde-kohesioaren eta -konpentsazioaren arloko proposamenen helburua da despopulazio-arriskuan edo -egoeran dauden eremuei aukerak ematen laguntzea. Helburua ez da, inola ere, landa-eremua urbanizatzea, eta populazio nukleoaren sistema polizentrikoaren definizioan bertan, 2005. urtean adierazitako hiri-erregioaren kontzeptuaren bilakaera planteatzen da, hiriaren eta landa-eremuaren arteko banaketa argiago izateko.

Aberastasunak lurrarekin duen lotura 7_6 zehaztapenean jorratzen da, lehen sektorea klima-aldaketara egokitzeari buruzkoan, eta 7_7 zehaztapenean baliabide endogenoen alde egiten den apustuan. Hiri-orbanaren hazkunderako joerak kontrolatzeko estrategiak berak nekazaritza-lurzoruaren ekoizpen-gaitasunak babestu nahi ditu, zerbitzu ekosistemikoen ikuspegiak bezala, hornidura-zerbitzuak azpiegitura berdearen funtsezko elementutzat hartuta (4_3 zehaztapena).

PAISAIA

Ekarpenen laburpena:

- Badirudi paisaia ez dela hartzen lurralde-antolamenduaren funtsezko elementutzat. Maila horretan, dokumentuak didaktikoagoa izan beharko luke.

IRUZKINAK:

NLE idatzi da Nafarroak azken urteotan lurralde-plangintzaren barruan sortu duen paisaiaren kultura sendotzen laguntzeko, eta paisaia lurralde-antolamenduan kudeaketa-tresna gisa txertatzea du helburu. 3. ardatz tematikoaren zehaztapenak helburu horretara bideratuta daude.

Nolanahi ere, ardatz horretako zehaztapen gehienak plangintzarako lotesleak izateko proposatzen dira, eta, beraz, horiek zehazteko, beste tresna batzuetan garatu behar dira.

KLIMA-ALDAKETA ETA ENERGIA

Ekarpenen laburpena:

- Klima-aldaketa funtsezkoa da lurraldearen etorkizunerako. Lurralde-ereduaren kudeaketan irizpidea izatea eta lurraldearen oreka eta justizia egotea eskatzen da.
- Oso garrantzitsua da Estrategiak arintzea eta egokitzea aintzat hartzea.
- Karbono-aztarnaren kontzeptuak zeharkakoa izan beharko luke zehaztaperen guztietan.
- Dokumentuak askoz argiago adierazi beharko luke baliabideak gero eta mugatuagoak izango direla eta klima-aldaketaren ondorioek eredu berri bat eragin beharko luketela.
- Argitasun handiagoa eskatzen da eredu energetiko jasangarriaren aldeko apustuan eta dagoeneko planifikatuta dauden azpiegitura handiak bere gain hartzeko konpromisoan.
- Garrantzitsua da kontuan hartzea eremu askotan energia-potentziako arazoak daudela eta, ondorioz, enpresak ezin direla instalatu.
- Ez da aipatzen zeinen garrantzitsua den, lurraldea zaintzeko, landaguneetan jendea bizitzea, arriskuak ohartaraztea eta lurralde-eredua jasangarriagoa izatea.
- NLEk argitu behar du zerbitzu ekosistemikoen aldeko apustua egiten duela eta nola lortuko duen zerbitzu horiek lurraldean ezartzea.
- Badirudi dokumentuan kontraesana dagoela: batetik, eredu garapenzale bat planteatzen da eta, bestetik, klima-aldaketa eta paisaia elementu garrantzitsutzat jotzen dituena.

- Askotan, ez da ulertzen landaguneak jotzea hirietako lorategi eta aisiarako tokitzat. Horrek ez dakar etorkizunik lurralderako.

IRUZKINAK:

Estrategian klima-aldaketaren garrantzia aitortzen da, eta protagonismo zehatzagoa eman zaio berotegi-efektuko gasen emisioak arintzeari. Hala ere, ez dira nabarmendu zenbait gai; adibidez, karbono-aztarna, beste tresna batzuetan arautzen dena, hala nola Klima Aldaketari eta Trantsizio Energetikoari buruzko martxoaren 22ko 4/2022 Foru Legean, karbono-aurrekontuen figura ezartzen duen horretan.

Baliabideak mugatzeari dagokionez, 6_1 zehaztapenak, 2-c atalean, autosufizientzia konektatuaren printzipioa ezartzen du, eta neurritasunarekin lotzen du. Ekonomiaren elektrifikazioa indartzeko, dauden eskariei erantzun behar zaie.

Lurraldearen giza okupazioaren garrantzia eta despopulazioaren aurkako borroka Nafarroako Gobernua garatzen ari den estrategia espezifikoarekin antolatzen da. Zerbitzu ekosistemikoei dagokienez, uste da haien zenbaketa kudeaketa-tresna indartsua izan daitekeela; horretarako, 4_3 zehaztapenak ezartzen du Nafarroako Gobernuak zerbitzu ekosistemikoen balorazio bat egingo duela, Nafarroako lurralde-kapitalean sartzeko eta lurralde-antolamenduko tresnen bidez kudeatzeko.

Proposatutako lurralde-eredua ez da "garapenzalea"; izan ere, despopulazio-dinamiken aurka borrokatzeko eta lurralde-egitura berrorrekatzeko zailtasunaz jabetuta prestatzen da. Ez du proposatzen hiri-hazkundeko jarduketa handirik, baizik eta jada dagoen hazkundearen erabilera eraginkorrena. Eta helburu horiek koherenteak dira klima-aldaketari eta paisaiari emandako arretarekin. Ez da planteatzen landaguneak hirietako lorategiak izatea, baizik eta bizitasun demografikoa mantentzea, lurralde osoari zerbitzuak emateko dituzten ahalmenekin lotuta, eta jasaten dituzten kanpo-efektuengatik konpentsatuak izatea.

ETXEBIZITZA

Ekarpenen laburpena:

- Etxebizitza-politikarako orientabideak egon beharko lirateke; funtsezkoa da eredurako.
- Garrantzitsua da argitzea zer egin dezakeen NLEk hirigintza-mugak malgutzeko eta zenbait prozesu arintzeko, hala nola Plan Orokorrak. Alderdi hori funtsezkoa da landaguneetan, non guztiz erabakigarria den etxebizitzarik eza, besteak beste.
- Etxebizitzen eraikuntzan orekaren aldeko apustua egin beharko litzateke; izan ere, lurralde-desoreka konpentsatzen ez bada, handitzen jarraituko du.
- Landaguneetako etxebizitza bizitzeko leku bat baino gehiago da: biztanleria mantentzeko eta erakartzeko tresna bat da.

IRUZKINAK:

NLEk, bere ardatzean, ingurune eraikia zabaltzeko eta berroneratzeko prozesuak antolatzeari buruzko 8 zehaztapen biltzen ditu, etxebizitzaren hornidurari eta kalitateari eragiten dietenak; eta lurraldea berrorekatzeko eredu baten proposamenak erdialdeko metropolialdeko makrozefaliaren joerei aurre egin nahi die. Era berean, zenbait eskualderen fitxetan etxebizitza hornitzeko premia nabarmenak planteatzen dira, eta, gainera, bizigarritasun- eta etxebizitza-baldintzei buruzko 7_9 zehaztapena jasotzen da.

Hirigintza-tresnak malgutzeari dagokionez, foru-legeria aldatu beharko litzateke eta, beraz, NLEtik gorako maila du.

GOVERNANTZA

Ekarpenen laburpena:

- Gobernantza lurraldekoagoa izatea eskatzen da, hau da, lurraldeetako ordezkariak sektoreko organoetan parte hartzea.
- Kezka dago, gobernantza-ereduak ez baitakar lurraldeak gaur egungo eta etorkizuneko proiektu estrategikoetan benetan parte hartzea.

IRUZKINAK:

Proposatutako lurralde-antolamenduak, 4/2019 Foru Legean adierazitako eskualdeetan oinarrituta dagoenak, eskumen-sorta zabala ematen die etorkizuneko erakundeei. Erakunde horiei organo sektorialetan lurraldeen ordezkari aritzeko eginkizunak berariaz esleitzeko, lege hori aldatu beharko litzateke, NLEtik gorako maila juridikoan. Nolanahi ere, NLEk ez ditu ixten parte hartzeko beste bide batzuk.